

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter
på Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021
i Natura 2000-område N171
Klinteskoven og Klinteskov Kalkgrund

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Titel:

Natura 2000-plejeplan for lysåbne naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer.
2. planperiode 2016-2021 i Natura 2000-område N171
Klinteskov og Klinteskov Kalkgrund

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Skovgøgeurt
Foto: Naturstyrelsen

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

978-87-7179-052-8

Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelt

Der er 20. april 2016 offentliggjort Natura 2000-planer for 252 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N171 Klinteskov og Klinteskov Kalkgrund og vedrører Naturstyrelsens arealer på ca. 467 ha.

Figur 1: Oversigtskort over Natura 2000-områdets afgrænsning

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

I denne plejeplan er arealer og indsatser opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Natura 2000 plejeplaner for de skovbevoksede naturtyper, samt mere detaljerede oplysninger om indsatsen i Natura 2000-områderne findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For supplerende læsning herom henvises til Naturstyrelsens driftsplaner for det pågældende område, som findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. driftsplanlægning.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil forsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura 2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura2000planer2h2014>

2. Områdebeskrivelse

Natura 2000-område N171 har et areal på 3.009 ha, hvoraf 1.000 ha er landareal. Det skovbevoksede areal er på 700 ha, hvoraf 674 ha er fredskov. Området er karakteriseret ved den stejle kridtklint, men også ved skov og lysåbne områder, der er etableret på skrivekridt og på opfoldede aflejringer af moræneler, smeltevandssand og –grus.

Klinteskoven er den vigtigste lokalitet i Danmark for skovnaturtypen bøgeskov på kalkbund. Skovbunden er her præget af den særlige kalkflora bl.a. med forskellige orkidéarter. På den kystvendte klint træder en serie af større og mindre kalkholdige kilder frem.

De vigtigste lysåbne habitatnaturtyper udenfor skovområderne er overdrevene, der er koncentreret på selve klinten, Jydelejet, Høvblege og områder syd for Klinteskoven. Overdrevene kan henføres til fire forskellige overdrevstyper, med kalkoverdrev som den dominerende. Klinteskovsområdet rummer nogle af Danmarks vigtigste lokaliteter for denne naturtype i den prioriterede udgave med vigtige forekomster af orkidéer. Klinteskovsområdet er levested for mange sjældne insekt- og fuglearter. Vandrefalken har med succes ynglet på klinten siden 2001.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Naturstyrelsen ejer knap halvdelen af landarealet i habitatområdet, fra Liselund i nord til Stengården i syd, herunder næsten hele klintekanten og de store overdrevsarealer Jydelejet og Høvblege.

Arealet af kortlagte lysåbne habitatnaturtyper er øget fra 102 ha til 145 ha, primært fordi selve klintekanten (naturtype 1230) er nykortlagt. Det kortlagte areal af overdrevsnaturtyper (tabel a) er øget fra 98 ha til 111 ha sammenlignet med 1. planperiode. Dette skyldes rydning af skov i den nordlige del af området, men også at en større del af Mandemarke Bakker kan identificeres som habitatnatur. Den mere detaljerede kortlægning i 2. planperiode har dog også vist, at arealet med surt overdrev i Mandemarke Bakker er ret beskedent.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

Tabel a: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		Total
	naturtype	
6210	Kalkoverdrev	98,2
7220	Kildevæld	2,9
6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	3,9
6230	Surt overdrev	2,4
5130	Enekrat	6,3
7140	Hængesæk	0,9
1230	Kystklint/klippe	30,5
I alt		145,1

Desuden er der i udpegningsgrundlaget nævnt følgende arter, der forekommer, eller har potentiale til at kunne indfinde sig, i Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området:

- Sumpvindelsnegl
- Stor vandsalamander
- Bredøret flagermus
- Hvepsevåge (Y)
- Vandrefalk (T,Y)
- Høgesanger (Y)
- Rødrygget tornskade (Y)

"T" angiver at arten er på udpegningsgrundlaget som trækfugl, "Y" som ynglefugl.

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede 17 plejetiltag for lysåbne naturtyper og arter, som bl.a. var hegning, afgræsning, rydning af opvækst, slåning og slæt samt regulering af færdsel.

Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode. Med baggrund i denne evaluering kan Naturstyrelsen konkludere, at de planlagte indsatser er gennemført i plejeperioden for Naturstyrelsens arealer og at disse indsatser har bidraget positivt til opfyldelse af Natura 2000-planens målsætninger.

Tabel b: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015

Gennemførte indsatser (antal)	17	Gennemførte indsatser (areal)	113 ha
Ikke-gennemførte indsatser (antal)	0	Ikke-gennemførte indsatser (areal)	0 ha

Generelle bemærkninger og konkrete erfaringer i forhold til 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

Alle planlagte plejetiltag er gennemført og plejemålene vurderes at være nået. Næsten alle de kortlagte arealer er i god – høj naturtilstand. Hvor dette ikke er tilfældet, skyldes det et lavt artsindeks på arealer, der er i en udvikling enten efter tidligere kulturpåvirkning (Mandemarke Bakker) eller rydning af skov (nord for Jydelejet).

Der er endnu kun gennemført meget få tilstandsvurderinger af levesteder for arter på udpegningsgrundlaget, og ingen der giver mulighed for en sammenligning med tilstanden før 1. planperiode.

Samtlige overdrevarsarealer er i græsningspleje. Der er tale om helårsgræsning med robust kvæg både i Jydelejet og på Høvblege. Kreaturgræsningen suppleres med geder; et større gedehold kunne være ønskeligt, men er vanskeligt at skaffe. Afgræsningen suppleres derudover med slåning og slæt, hvor der er behov for henholdsvis at modvirke tilgroning og udpine tidligere kulturpåvirkede arealer. Det er et udfordrende terræn.

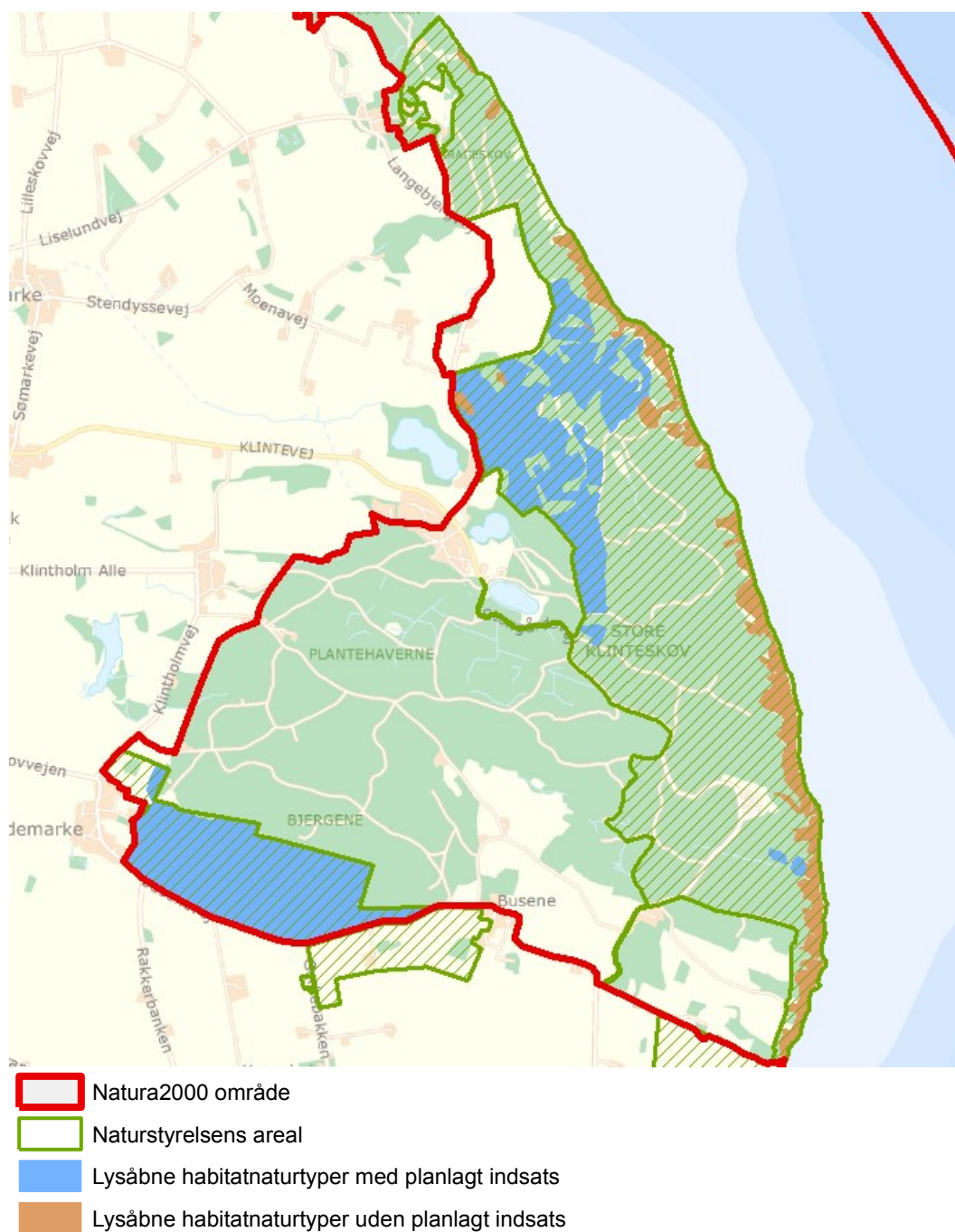
I 1. planperiode er påbegyndt den sammenbinding af de store overdrevsområder med græsningskorridorer, som fremgår af Natura 2000-planens overordnede målsætning.

Konkrete erfaringer

- På arealet med surt overdrev i Mandemarke Bakker findes en spredt bestand af tornblad. Det er en sjælden art i Sydøstdanmark, men med potentiale som problemart. Regelmæssig slåning for at modvirke generel tilgroning med vedplanter ser ud til at holde planten i ave.
- Artsplejen i "Horndragerfolden" foregår til dels ved hjælp af frivillig indsats. Bestanden af orkideen, der indtil 2015 havde sit eneste danske voksested her, overvåges ved årlige tællinger.
- Bredøret flagermus er endnu ikke konstateret på Naturstyrelsens areal. Sumpvindelsnegl er registreret en enkelt gang i Jydelejefald i 2005, men ikke ved senere besøg. Det vurderes ikke muligt at udvide eller forbedre det potentielle levested. For stor vandsalamander er der tilstandsvurderet 5 potentielle levesteder på Naturstyrelsens areal. De var alle i god – høj tilstand på nær Skriversøen ved Liselund, som det ikke vurderes relevant at søge tilstandsforbedret. Søen er lavvandet og brunvandet og modtager et stort organisk input fra løvnedfald.
- Indsatsen i plejeplan 2010 – 2015 for vandrefalk: "Færdselsregulering ved skiltning" er i planperioden blevet udvidet til udover skiltning ved klinten også at bestå af en skriftlig aftale med Dansk Hanggliding og Paragliding Union om regler for "gliding" langs klinten og et internetformidlet forbud mod opsætning af droner i hele den østlige del af Klinteskoven i perioden 1. februar til 31. august. Denne indsats fortsættes og revideres.
- I plejeplan 2010 – 2015 var der en artsindsats for høgesanger og rødrygget tornskade, der hed "Anden særlig udformning af arealplejen". De to arter er kendt for ofte at yngle nær hinanden, således også de to sidst kendte ynglesteder i Klinteskovsområdet, hvor høgesanger sidst ynglede i 1990'erne. Den særlige indsats bestod i at undlade udtynding af krattene på de to ynglesteder, som er angivet i indberetnings-webgis'en. Rødrygget tornskade yngler fortsat spredt i området, og der vurderes at være mange potentielle levesteder for høgesanger, hvis den skulle vende tilbage. Indsatsen forlænges derfor ikke.

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens

indsatsprogram:

- Der sikres sammenhæng mellem forekomster af kalkoverdrev med vigtige orkidéforekomster og tørt kalksandsoverdrev med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser, klimaændringer mv. ved at muliggøre opbygning af mere robuste bestande af områdets arter.
- Kommunen og Naturstyrelsen skal være særligt opmærksomme på naturtyperne kalkoverdrev med vigtige forekomster af orkideer, tørt kalksandsoverdrev, surt overdrev og rigkær, som har væsentlige forekomster i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *mål* for de ovenstående lysåbne naturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for Natura 2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller samt Naturstyrelsens Naturportal.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. På Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000 findes links til kort med detaljerede oplysninger om mål og indsatser på lokalitetsniveau.

Plejemål og plejetiltag for lysåbne naturtyper

Der vil på de lysåbne naturtyper i dette Natura 2000-område blive foretaget *løbende* pleje, med henblik på opretholdelse af naturtypen i form af henholdsvis afgræsning, rydning af opvækst, slåning og slæt, jf. nedenstående skema.

"Slåning- uden fjernelse af det afslåede" er en plejemetode, der anvendes på en række naturtyper, hvor der ikke er tilstrækkeligt materiale til et egentligt slæt, men behov for afpudsning for at begrænse opvækst af træer, buske eller tagrør. Naturstyrelsen er opmærksomme på at optimere fjernelse af organisk materiale fra de næringsfattige naturtyper, men det kræver specialudstyr hvor effekten nogle steder ikke står mål med økonomien. I Jydelejet og på Høvblege er arealerne så næringsfattige, at det ikke er muligt at fjerne slæt med gængse maskiner. På begge arealer gennemføres helårsgræsning, og der skal derfor også sikres tilstrækkeligt vinterføde. På særlige lokaliteter som fx "Horndrager-indhegningen" fjernes afslået materiale efter manuel indsats. Når der gennemføres rydninger fjernes buske og træer, hvor det er muligt.

Det vurderes, at den løbende pleje vil være tilstrækkelig til at sikre en fortsat forbedring af naturtilstanden på de lysåbne arealer, hvor denne ikke allerede er god – høj.

Der foretages endvidere *enkeltstående* indgreb i form af inddragelse af skov til græsningsskov og rydning af bevoksning.

Der iværksættes indsatser på 15,4 ha med henblik på at udvikle mere kalkoverdrev.

Tabel c: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Sikring af naturtypen	98,2
			Naturtypebevarende pleje	95,9
			Sikring af artens spredningsmuligheder	12,9
			Sikring af artens levested	13,3
			Etablering af potentielt levested	13,3
	7220	Kildevæld	Sikring af naturtypen	2,9
			Naturtypebevarende pleje	0,1
			Naturlig dynamik	2,8
	6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	Sikring af naturtypen	3,9
			Naturtypebevarende pleje	3,9
	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	2,4
			Naturtypebevarende pleje	2,4
	5130	Enekrat	Sikring af naturtypen	6,3
			Naturtypebevarende pleje	3,4
			Sikring af artens levested	1,5
			Etablering af potentielt levested	1,5
	7140	Hængesæk	Sikring af naturtypen	0,9
			Naturlig dynamik	0,9
	1230	Kystklint/klippe	Sikring af naturtypen	30,5
			Naturlig dynamik	30,5
Ny habitatnatur	9997	Ikke specificeret	Sikring af artens spredningsmuligheder	6,6
			Udvikling mod 6210 Kalkoverdrev	15,4

Tabel d: Planlagte løbende plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)				Omfattet af eksisterende planlægning	Total
	Naturtype	Plejetiltag			
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Græsning	Eksisterende	97,2
			Rydning af opvækst	Eksisterende	9,3
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	11,9
	7220	Kildevæld	Græsning	Eksisterende	0,1
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	2,8
	6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	Græsning	Eksisterende	3,9
			Rydning af opvækst	Eksisterende	0,1
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,4
	6230	Surt overdrev	Græsning	Eksisterende	2,4
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,5
	5130	Enekrat	Græsning	Eksisterende	6,3
			Rydning af opvækst	Eksisterende	0,4
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,4
			Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede	Eksisterende	1,0
	7140	Hængesæk	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,9
	1230	Kystklint/klippe	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	30,5
Ny habitatnatur	9997	Ikke specificeret	Græsning	Eksisterende	6,8
				Nyt	8,6
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	3,5

Hovedparten af kildevældene findes på klinten, som er udlagt til urørt skov. Et par kildeområder i Jydelejet indgår i afgræsningen.

Tabel e: Planlagte enkeltstående plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)				Omfattet af eksisterende planlægning	Total
		Naturtype	Plejetiltag		
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Rydning af bevoksning	Eksisterende	0,1
				Nyt	4,0
	5130	Enekrat	Rydning af bevoksning	Nyt	0,4
Ny habitatnatur	9997	Ikke specificeret	Rydning af bevoksning	Nyt	2,6
			Hegning	Nyt	8,6
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Nyt	0,3

I tabel d og e er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Plejemål og plejetiltag for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel d og e. For de skovlevende arter er der dog også tale om en effekt, som er knyttet til indsatsen for skovnaturtyper, som fortsætter efter 1. generationsplanerne.

Naturstyrelsen reviderer løbende indsatsen for at beskytte vandrefalkens levesteder på Møns Klint, hvilket er nødvendigt i takt med at friluftslivet udvikles i området og nye aktivitetsformer tages i anvendelse. Der planlægges ikke yderligere indsats for arterne på udpegningsgrundlaget end de plejetiltag, der er oplyst under plejeplanerne for de lysåbne naturtyper.

En mere detaljeret beskrivelse af specifikke artsplejetiltag fremgår af Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000.

Tabel f: Mål for arter

Målsatte arter (antal)			
Art	Navn	Målsætning	Total
A103	Vandrefalk	Sikring af artens levested	1

Tabel g: Specifikke artsplej tiltag

Indsatser for arter (antal)			
Art	Navn	Indsatstype	Total
A103	Vandrefalk	Færdselsregulering ved skiltning	1

Ændring af naturtype

Nogle af Natura 2000-områdets arealer uden habitatnatur skal udvikle sig til naturtyper på sigt, og udvalgte arealer med eksisterende naturtyper skal blive til andre naturtyper end dem, der forekommer i dag. Tabel h viser, hvad periodens indsats forventes at betyde for de enkelte naturtypers udvikling på lang sigt.

Tabel h: Planlagte udvidelser af naturtyper

Udvidelse af naturtyper (ha)	
Målsætning	Total
Udvikling mod 6210 Kalkoverdrev	13,8

Den tidligere frøavlskultur sydvest for Høvblege på 1,9 ha udlægges til udvikling mod kalkoverdrev. Derudover er der som led i udviklingen af en lysåben korridor sydpå fra Jydelejet ryddet skov mellem Jydelejet og Havrelukke på i alt 6,6 ha, hvoraf nogle arealer er ved at udvikle karakter af kalkoverdrev. Yderligere 6,9 ha i korridoren etableres i den kommende planperiode som græsningsskov. En del af dette område vil fortsat være skov. Der etableres lysninger i græsningsskoven ved rydninger primært af ær, hvilket samtidig bevirker, at arealet udvikler sig mod skovnaturtypen bøg på muld.

Bruttoarealet, der er omfattet af denne indsats er på 15,4 ha, nettoudlægget til udvikling mod kalkoverdrev eller (en mindre del) bøg på muld er på 13,8 ha.

Forventningen til den samlede indsats

Med plejeplanen for 2. planperiode bevæger udviklingen i Klinteskoven sig yderligere et stykke i retning af realisering af den overordnede målsætning i Natura 2000-planen om at kæde de store overdrevsarealer i området sammen. Dette sker med udlægget af ny habitatnatur mellem Jydelejet og Havrelukke, som fremgår af ovenstående.

Naturtilstanden for de lysåbne naturtyper forventes fortsat at udvikle sig mod god – høj tilstand, hvor dette ikke allerede er tilfældet. Den samlede indsats for naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer i N171 forventes at medføre, at naturtyper og arter på sigt opnår gunstig bevaringsstatus. Dette indebærer:

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres naturtilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås naturtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.

- Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for en levedygtig bestand af de udpegede fuglearter på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levestederne for hvepsevåge, vandrefalk, høgesanger og rødrygget tornskade som ynglefugle sikres eller øges, således at der er tilstrækkeligt med egnede ynglesteder for arterne i området. Afgørelser i forbindelse med konsekvens vurdering baseres på en konkret vurdering.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N171 Klinteskoven og Klinteskov Kalkgrund

Natura 2000-område N171 har et areal på 3.009 ha, hvoraf 1.000 ha er landareal. Det skovbevoksede areal er på 700 ha, hvoraf 674 ha er fredskov. Området er karakteriseret ved den stejle kridtklint, men også ved skov og lysåbne områder, der er etableret på skrivekridt og på opfoldede aflejringer af moræneler, smeltevandssand og –grus.

Klinteskoven er den vigtigste lokalitet i Danmark for skovnaturtypen bøgeskov på kalkbund. Skovbunden er her præget af den særlige kalkflora bl.a. med forskellige orkidéarter. På den kystvendte klint træder en serie af større og mindre kalkholdige kilder frem. De vigtigste lysåbne habitatnaturtyper er overdrevene, der kan henføres til fire forskellige overdrevstyper, med kalkoverdrev som den dominerende. Klinteskovsområdet er levested for mange sjældne insekt- og fuglearter. Vandrefalken har med succes ynglet på klinten siden 2001.

Naturstyrelsen ejer knap halvdelen af landarealet, fra Liselund i nord til Stengården i syd, herunder næsten hele klintekanten og de store overdrevsarealer Jydelejet og Høvblege.

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Der sikres sammenhæng mellem forekomster af kalkoverdrev med vigtige orkidéforekomster og tørt kalksandsoverdrev med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser, klimaændringer mv. ved at muliggøre opbygning af mere robuste bestande af områdets arter.
- Kommunen og Naturstyrelsen skal være særligt opmærksomme på naturtyperne kalkoverdrev med vigtige forekomster af orkideer, tørt kalksandsoverdrev, surt overdrev og rigkær, som har væsentlige forekomster i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

Tabel 1: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		Total
	naturtype	
6210	Kalkoverdrev	98,2
7220	Kildevæld	2,9
6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	3,9
6230	Surt overdrev	2,4
5130	Enekrat	6,3
7140	Hængesæk	0,9
1230	Kystklint/klippe	30,5
I alt		145,1

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i 2 tabeller:

- Lysåbne naturtyper
- Planlagte udvidelser af naturtyperne

Det vurderes, at den løbende pleje vil være tilstrækkelig til at sikre en fortsat forbedring af naturtilstanden på de lysåbne arealer, hvor denne ikke allerede er god – høj.

I Jydelejet og på Høvblege er arealerne så næringsfattige, at det ikke er muligt at fjerne slæt med gængse maskiner. På begge arealer gennemføres helårsgræsning, og der skal derfor også sikres tilstrækkeligt vinterføde. På særlige lokaliteter som fx "Horndrager-indhegningen" fjernes afslået materiale efter manuel indsats. Når der gennemføres rydninger fjernes buske og træer, hvor det er muligt.

Table II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Sikring af naturtypen	98,2
			Naturtypebevarende pleje	95,9
			Sikring af artens spredningsmuligheder	12,9
			Sikring af artens levested	13,3
			Etablering af potentielt levested	13,3
	7220	Kildevæld	Sikring af naturtypen	2,9
			Naturtypebevarende pleje	0,1
			Naturlig dynamik	2,8
	6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	Sikring af naturtypen	3,9
			Naturtypebevarende pleje	3,9
	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	2,4
			Naturtypebevarende pleje	2,4
	5130	Enekrat	Sikring af naturtypen	6,3
			Naturtypebevarende pleje	3,4
			Sikring af artens levested	1,5
			Etablering af potentielt levested	1,5
	7140	Hængesæk	Sikring af naturtypen	0,9
			Naturlig dynamik	0,9
	1230	Kystklint/klippe	Sikring af naturtypen	30,5
			Naturlig dynamik	30,5
Ny habitatnatur	9997	Ikke specificeret	Sikring af artens spredningsmuligheder	6,6
			Udvikling mod 6210 Kalkoverdrev	15,4

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)				Omfattet af eksisterende planlægning	Total
	Naturtype	Plejetiltag			
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Græsning	Eksisterende	97,2
			Rydning af opvækst	Eksisterende	9,3
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	11,9
	7220	Kildevæld	Græsning	Eksisterende	0,1
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	2,8
	6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	Græsning	Eksisterende	3,9
			Rydning af opvækst	Eksisterende	0,1
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,4
	6230	Surt overdrev	Græsning	Eksisterende	2,4
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,5
	5130	Enekrat	Græsning	Eksisterende	6,3
			Rydning af opvækst	Eksisterende	0,4
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,4
			Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede	Eksisterende	1,0
	7140	Hængesæk	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,9
	1230	Kystklint/klippe	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	30,5
Ny habitatnatur	9997	Ikke specificeret	Græsning	Eksisterende	6,8
				Nyt	8,6
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	3,5

Tabel IV: Planlagte enkeltstående plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)				Omfattet af eksisterende planlægning	Total
	Naturtype	Plejetiltag			
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Rydning af bevoksning	Eksisterende	0,1
				Nyt	4,0
	5130	Enekrat	Rydning af bevoksning	Nyt	0,4
Ny habitatnatur	9997	Ikke specificeret	Rydning af bevoksning	Nyt	2,6
			Hegning	Nyt	8,6
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Nyt	0,3

I tabel III og IV er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Tabel V: Planlagte udvidelser af naturtyper

Udvidelse af naturtyper (ha)	
Målsætning	Total
Udvikling mod 6210 Kalkoverdrev	8,8

Særlig indsats for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel III - V. For de skovlevende arter er der dog også tale om en effekt, som er knyttet til indsatsen for skovnaturtyper, som fortsætter efter 1. generationsplanerne.

Den hidtidige indsats for at beskytte vandrefalk på Møns Klint fortsættes og revideres. Der er tale om skiltning og aftaler med brugere for at regulere færdslen ved klinten i yngleperioden.

Tabel VI: Mål for arter

Målsatte arter (antal)			
Art	Navn	Målsætning	Total
A103	Vandrefalk	Sikring af artens levested	1

Tabel VII: Planlagte artsplejetiltag for arter *udover* plejetiltagene for de lysåbne naturtyper

Indsatser for arter (antal)			
Art	Navn	Indsatstype	Total
A103	Vandrefalk	Færdelsesregulering ved skiltning	1

Forventningen til den samlede indsats

Med plejeplanen for 2. planperiode bevæger udviklingen i Klinteskoven sig yderligere et stykke i retning af realisering af den overordnede målsætning i Natura 2000-planen om at kæde de store overdrevsarealer i området sammen. Dette sker med udlægget af ny habitatnatur mellem Jydelejet og Høvblege, som fremgår af ovenstående.

Naturtilstanden for de lysåbne naturtyper forventes fortsat at udvikle sig mod god – høj tilstand, hvor dette ikke allerede er tilfældet. Den samlede indsats for naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer i N171 forventes at medføre, at naturtyper og arter på sigt opnår gunstig bevaringsstatus. Dette indebærer:

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres naturtilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås naturtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.
- Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for en levedygtig bestand af de udpegede fuglearter på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levestederne for hvepsevåge, vandrefalk, høgesanger og rødrygget tornskade som ynglefugle sikres eller øges, således at der er tilstrækkeligt med egnede ynglesteder for arterne i området. Afgørelser i forbindelse med konsekvens vurdering baseres på en konkret vurdering.

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk